

Все це сприятиме утвердженню у свідомості поколінь українців феномена В. І. Вернадського як явища української і світової культури. Воістину, справа Вернадського не вмре, не поляже.

Список використаних джерел:

1. Вернадський В.О. Філософські думки натураліста. К., 1988.
2. Николайкин Н. М. Страницы автобиографии В. И. Вернадского. М, 1982.
3. Кваша А.Я. Наукове і соціальне значення діяльності В. І. Вернадського Л, 1989.
4. Ситник К. М., Стойко С. М. В. И. Вернадский: жизнь и деятельность на Украине. К., 1988.
5. Усенко І. Б. Вернадський громадянин, вчений, мислитель К., 1992.
6. Бардов В. Г. Федоренко В. І. Основи екології. Вінниця : Нова книга. 2013. С. 36–39.
7. Юридична енциклопедія. Т. 1. К., 1998. Ст. 336–337.
8. *Право України*. 2013. № 8. С. 235.
9. *Вісник аграрної науки*. 2022. № 6. С. 56

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-302-9-3>

Романова М. І.,

директорка

*ВСП «Київський фаховий коледж міського господарства
Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського»
м. Київ, Україна*

Кисельов В. Б.,

доктор технічних наук, професор,

*директор Навчально-наукового інституту муніципального управління
та міського господарства
Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського
м. Київ, Україна*

ІВАН ОГІЄНКО – ОРГАНІЗАТОР УНІВЕРСИТЕТСЬКОГО БУДІВНИЦТВА В УКРАЇНІ

Іван Огієнко – видатний український вчений, державний і релігійний діяч посідає особливе місце в пантеоні творців української національної вищої освіти. Роки діяльності Івана Огієнка як викладача, ректора і міністра освіти золотими літерами вписані в історію

української освіти, науки і культури, його по праву можна назвати будівничим національної вищої школи.

Дослідники його життєвого шляху підкреслюють, що глибокі національно-патріотичні почуття, тривога і біль за долю українства була складовою його характеру. Саме тому на початку ХХ ст. він зближається із відомими діячами українського національно-визвольного руху – М. Грушевським, Б. Грінченком, П. Житецьким та ін., через друковане слово активно пропагує українську державницьку ідею. У 1905 р з'являється низка його статей українською мовою для київських видань «Громадська думка», «Рада», з 1907 р. співпрацює, а в 1909 р. стає дійсним членом Українського Наукового Товариства (УНТ). Важливою і дієвою була і його діяльність у київській «Просвіті».

Упродовж 1914 – на початку 1915 років він успішно склав магістерські іспити з церковнослов'янської, російської, польської і сербської мов, історії російської та європейської літератур та здобув звання приват-доцента Київського університету Святого Володимира.

Тут яскраво розкрився непересічний талант його як вченого-мовознавця, наполегливого дослідника і трибуна української мови, блискучого лектора. З-під пера І. Огієнка одна за одною виходять праці «Огляд українського мовознавства», «Українська граматична термінологія», «Двійне число в українській мові» та ін., Лекції викладача Івана Огієнка знаходять гарячий відгук у студентства.

Зрозуміло, що національно-патріотичні устремління, громадсько-політичні орієнтири молодого вченого-педагога не сприймалися консервативною, антиукраїнсько налаштованою частиною професорсько-викладацького складу університету.

Тому із великим захопленням І. Огієнко зустрів українську революцію 1917 року. Цей етапний момент української історії окрилює українського вченого-патріота, робить його одним із найактивніших діячів національно-визвольних змагань 1917–1920 рр.

Як довгоочікувану подію, керівництво до дії розцінив він першу відозву Української Центральної Ради «До Українського народу» від 9 березня 1917 року, у якій зокрема ставилося питання рішуче домагатися «... найближчим часом права на заведення рідної мови по всіх школах, од нижчих до вищих...».

Вже у квітні І. Огієнко, не маючи на те офіційного дозволу, розпочав читання українською мовою курсу «Історія української мови» студентам історико-філологічного факультету університету, чим власне спростував існуючу думку серед професури про неможливість україномовного навчання у вищій школі взагалі і в університеті Святого Володимира зокрема.

До проблеми повноцінного впровадження української мови в університетське середовище вчений-педагог звертався ще не один раз, оскільки реалізація цього наміру постійно наштовхувалася на відвертий опір вороже налаштованої до українізації частини викладацького складу університету.

Однак, боротьба І. Огієнка за українську вищу школу, попри велике бажання і прагнення і не тільки його, але й багатьох інших українських патріотів, важко було зрушити з місця цю справу. У період української революції 1917–1920 рр. через брак політичної волі, непослідовність кроків українського керівництва до кінця так і не була завершена.

Не спромігшись українізувати діючі в Україні університети, зусилля передового українства зосереджуються на створенні національної університетської освіти. Ініціативу у цьому питанні проявило насамперед «Українське наукове товариство» (УНТ). Активним членом цього товариства був і Іван Огієнко.

У березні 1917 р. на загальних зборах УНТ вперше було поставлено питання про відкриття у Києві Українського народного університету. Закладалася ідея громадськими силами і ресурсами творити своє національне вогнище вищої освіти. Упродовж кількох місяців 1917 р. тривала копітка робота із напрацювання концепції його діяльності, розробки навчальних планів та програм, підбору викладацького складу тощо. 5 жовтня 1917 р. відбулося урочисте відкриття першого в Україні рідномовного вищого навчального закладу, який став одним із найбільших здобутків національного відродження 1917–1918 рр., переконливим свідченням великого прагнення української нації до культурного поступу.

На відкритті Київського українського народного університету (КУНУ) виступив І. Огієнко.

На початку 1918 р. Іван Огієнко разом з іншими представниками УНТ у складі Тимчасової комісії у справах вищих шкіл і наукових інституцій, що була створена при Міністерстві освіти і мистецтв під головуванням В. Вернадського, взяв участь у підготовці двох важливих документів в історії української вищої освіти – «Про перетворення Київського українського народного університету в Київський державний український університет» і «Про заснування Кам'янець-Подільського державного українського університету».

Після встановлення в Україні у квітні 1918 р. Гетьманату, ця справа була піднята на державний рівень, знайшла підтримку у гетьмана П. Скоропадського, який згодом, у своїх спогадах напише, «що з Кам'янець-Подільським університетом справа обійшлася значно легше, так як там і місто, і все суспільство пішло назустріч».

Офіційне відкриття Кам'янець-Подільського університету відбулося 22 жовтня 1918 року.

Новостворений український державний університет отримав свого першого офіційного ректора – Івана Івановича Огієнка.

Відкриття університету стало справжнім святом українства, торжеством українського духу і багатовікових прагнень українців мати свою вищу школу.

Ректорові вдалося за порівняно короткий час організувати повнокровне життя свого дітища – забезпечити навчальний процес, наукову роботу, видавничу справу. Незабаром при університеті була відкрита українська гімназія для дорослих з правами учнів звичайних середніх шкіл, учителями якої були окремі університетські викладачі. Для місцевих урядовців, лікарів, суддів, адвокатів, освітян і всіх, хто не зовсім добре володів українською мовою були організовані курси українознавства.

Велику увагу приділив ректор розвиткові бібліотечної справи. Він передав для публічного користування велику кількість літератури із власної бібліотеки, йому вдалося поповнити фонди університетської книгозбірні із бібліотек університету Святого Володимира, Київської духовної академії, з книгарень Києва, також був організований збір книг.

5 січня 1919 р. Директорія УНР призначила Івана Огієнка міністром народної освіти із збереженням за ним попередньої посади. Міністерство освіти під орудою І. Огієнка працювало всього декілька місяців, змінюючи при цьому місця дислокації – Київ, Вінниця, Кам'янець-Подільський.

За своє многотрудне і довготривале життя І. Огієнко написав близько 1850 наукових праць із мовознавства, методики навчання української мови і літератури, історії давньоруської, церковно-слов'янської мов, історії України та церкви.

Основну свою творчу увагу Іван Іванович Огієнко зосередив на вирішенні проблем української мови, які є не менш актуальними і сьогодні. Він був переконаний, що «мова – душа кожної національності, її святощі, її найцінніший скарб... В мові наша стара й нова культура, ознака нашого національного визнання... І поки живе мова – житиме й народ, як національність. Не стане мови – не стане й національності...».

Ім'я Івана Огієнка, як міністра освіти Української держави, навічно записане в історії становлення Національного музею України та Книжкової палати України.